

Mely esetekben kaphat GYOD-ot a hozzátartozó a szülő helyett?

GYOD-ra elsősorban a vér szerinti és az örökbefogadó szülő jogosult. Az ő akadályozottságuk esetén kaphat GYOD-ot a gyermek más hozzátartozója. Ilyen eset például, ha a szülő meghalt, vagy a szülő egészségi állapota miatt nem tudja gyermeke gondozását ellátni, vagy a szülő felügyeleti joga más ok miatt szünetel, vagy azt a bíróság megszüntette.

Mely hozzátartozók jogosultak GYOD-ra?

Hozzátartozónak a közeli hozzátartozó minősül – a házastárs, az egyeneságbeli rokon, az örökbefogadott, a mostoha- és a nevelt gyermek, az örökbefogadó-, a mostoha- és a nevelőszülő és a testvér –, és az élettárs, az egyeneságbeli rokon házastársa, a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére, és a testvér házastársa minősül. [Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 2. pont]

Mely feltételek esetén állapítható meg hozzátartozónak a GYOD?

A hozzátartozóra ugyanazon feltételek vonatkoznak, mint a szülőre.

Így a hozzátartozót megillető GYOD összege, ha kap más rendszeres pénzellátást is – például nyugdíjat –, a GYOD havi összegének és a másik pénzellátás bruttó összegének különbözete.

A GYOD-ban részesülő hozzátartozó az ellátás folyósítása mellett legfeljebb napi 4 órában, otthon történő munkavégzés esetén időkorlát nélkül dolgozhat. Ettől eltérő munkavégzés esetén a GYOD nem állapítható meg.

Mi a teendő a GYOD hozzátartozónak történő megállapítása érdekében?

A GYOD megállapítása a 'KÉRELEM a gyermekek otthongondozási díjának megállapítására' elnevezésű nyomtatvány kitöltésével igényelhető a lakóhely szerint illetékes kerületi és járási hivataloknál, kormányablakoknál, és a polgármesteri hivataloknál is.

A nyomtatvány megtalálható a kormányhivatal honlapján, a <https://www.kormanyhivatal.hu/hu/szocialis-ellatasok-igenylesehez-kapcsolodo-nyomtatvanyok>.

A nyomtatvány papír alapon elérhető valamennyi kerületi és járási hivatalnál, kormányablaknál és polgármesteri hivatalnál.

Az Alkotmánybíróság döntését megalapozó ügy

Az Alkotmánybíróság döntése egy egyedi ügyben indított eljárás nyomán született meg. A hozzátartozó a szülők felügyeleti jogának szünetelése miatt neveli autizmus spektrum zavarral diagnosztizált unokáját. A diagnózis felállítása után a hozzátartozó kérte a GYOD megállapítását a járási hivataltól, azonban a hivatal határozatával elutasította a kérelmet. A határozat indoklása szerint a hozzátartozó nem kaphatja meg a GYOD-ot, mert ugyan mindkét szülő szülői felügyeleti joga szünetel, azonban a GYOD-ot egyik szülő részére sem állapították meg korábban a súlyosan fogyatékos gyermekre való tekintettel.

A hozzátartozó a határozattal szemben keresetet terjesztett elő a bíróságra, melyben arra hivatkozott, hogy nem volt lehetősége a gyermek után korábban a GYOD igénylésére, ugyanis a gyermek 11 hónapos korában került hozzá, és ekkor a gyermek életkora miatt még nem volt látható jele a betegségnek.

A törvényszék az eljárás során bírói kezdeményezéssel fordult az Alkotmánybírósághoz. Indítványa szerint az Alaptörvény szerinti hátrányos megkülönböztetés tilalmát sérti a GYOD azon feltételrendszere, melynek értelmében csak abban az esetben lehetséges a szülőkön kívüli más hozzátartozó számára az ellátást folyósítani, ha a szülő jogosultságát korábban már megállapították.

Hiszen egyedi esetekben, ahogy például a bírói kezdeményezésre okot adó ügyben is, a szülő nem volt abban a helyzetben, hogy az ellátást korábban igényelje, mivel a gyermek fogyatékoságának megállapítására csak a szülői felügyeleti jog szünetelését követően került sor. Emiatt a súlyosan fogyatékos, illetve önellátásra képtelen gyermek tényleges gondozását végző hozzátartozó és az általa ellátott gyermek hátrányos megkülönböztetésben részesül azokhoz képest, akik esetében a szülőnek volt lehetősége az ellátás igénylésére, és ezzel a lehetőséggel élt is.

Az Alkotmánybíróság rögzítette, hogy a GYOD a tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermekekről a gyermekkel közös háztartásban való gondoskodás elismerése. Azzal, hogy az ellátásra egy gyermek után csak egy személy jogosult, továbbá a hozzátartozó csak kivételesen, a szülő kiesése esetén részesülhet ellátásban. Azáltal azonban, hogy a tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermekről a gyermekkel közös háztartásban gondoskodó hozzátartozó még a szülő kiesése esetén is csak abban az esetben lehet jogosult GYOD-ra, ha a szülőnek a GYOD-ot korábban már megállapították, a jogalkotó az ugyanolyan egészségi állapotú gyermekeket a szülő kiesése miatt a gyermekkel közös háztartásban gondozó hozzátartozók csoportján belül tett különbséget. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (Szoctv.) 39. § (1) bekezdésének azon rendelkezése, mely egyes, tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermekeket a gyermekkel közös háztartásban gondozó hozzátartozókat anélkül zár ki a GYOD-ra való jogosultak köréből, hogy a feltétel teljesíthetőségére bármilyen ráhatásuk lenne, ráadásul adott esetben (így például a szülő halála esetén) utólag sem pótolható, megkülönböztetést valósít meg, mely alkotmányosan nem igazolható.

Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság az 5/2023. (VI. 6.) AB számú határozatában megállapította, hogy Szoctv. 39. § (1) bekezdésének az „a szülőnek az ellátásra való jogosultságát a gyermekre tekintettel korábban már megállapították, de” fordulata alaptörvény-ellenes. Ezért az Alkotmánybíróság e részt megsemmisítéséről döntött és elrendelte, hogy a hatóság, illetve bíróság előtt folyamatban lévő ügyekben sem alkalmazható.

Budapest, 2023. június 19.